

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti tuleviku heaks

Primus

ELLU VIIB SIHTASUTUS
ARCHIMEDES

Projekti „Rakenduslikud interdistsiplinaarsed haridusuuringud ja andmebaasid” (RIHU 09) raames Eesti Sotsiaalteadusliku Andmearhiiviga (ESTA) seotud suunal kõrgharidusuuringute kaardistamiseks tehtud tööd

Rein Murakas
Tartu Ülikool, ESTA juhatuse liige
rein.murakas@ut.ee

Ettevalmistustööd

1. Kõrgharidusuuringute kohta andmekogumise tegevuskava väljatöötamine.

Veebilahendused

2. Projekti „Rakenduslikud interdistsiplinaarsed haridusuuringud ja andmebaasid” kodulehekülje koostamine ja kujundamine (<http://www.sotsioloogia.ee/esta/>)
3. Kõrgharidusuuringute kohta info kogumise veebiküsimustiku koostamine ja realiseerimine (<http://www.sotsioloogia.ee/esta/uurimused.html>);
4. Uuringuaruannete ja publikatsioonide kohta info kogumise veebiküsimustiku koostamine ja realiseerimine (<http://www.sotsioloogia.ee/esta/publikatsioonid.html>);
5. Andmebaasi veebipõhise kasutajavaate koostamine päringuvõimalustega (märksõnad, isikud, institutsioonid, üldine tekstiotsing, vt <http://www.sotsioloogia.ee/esta/>)
6. Kõrgharidusuuringute andmebaasi administraatoriliidese koostamine (pole avalikult kasutatav).
7. Olemasoleva uuringuinfo täiendamisevorm (lisatud uuringukirjeldusele).
8. Jooksvad täiendused ja parandused eelpoolnimetatud rakendustes.
9. Süsteemi NESSTAR serveri uue versiooni käivitamine ja testimine uuringute originaalandmete arhiveerimise võimaldamiseks (<http://nesstar.psych.ut.ee/webview/>)

Andmekorje

10. Kontaktid ja korduvkontaktid isikutega (ca 200, e-post ja telefon) uuringute kohta info saamisel ja selle täiendamisel.
11. Uuringute ja aadressinfo iseseisev kogumine kodulehekülgedelt ja andmebaasidest (ca 70 allikat).
12. Info sisestamine, täiendamine, toimetamine ja kontroll.
13. Resultaat **28.12.2009 seisuga 115 kirjet**, sh 66 seotud uurimisraporti vms pikema tekstilise materjaliga. Nimekiri asub aadressil <http://www.sotsioloogia.ee/esta/list.php>.
14. Andmebaasi alusel koostatud ülevaade hariduse kvaliteediindikaatoritest haridusuuringutes.
15. Kõrgharidusega tegelevate uurimisrühmade poolt ESTA-le üle antud täiendavate mitteelektroniliste uuringumaterjalide arhiveerimine.

Teavitus

16. Andmekogumise ja sellega seotud ESTA võimaluste tutvustus PRIMUS projektide teavitusseminaril (http://primus.archimedes.ee/system/files/uuringud/AareKasemets_PrimusRIHU09%20esitlus120209_pro4.ppt)
17. Andmebaasi tutvustavad ettekanded projekti seminaridel mais ja novembris (<http://www.sotsioloogia.ee/esta/seminar22052009/Kaardistamine.ppt>);
18. ESTA ja andmebaasi käsitlemine projekti tegevuse resultaadina ilmuvas artiklis ”Riigikogu Toimetistes” (nr 20 2009).

Projekti raames koostatud andmebaasi reaalse toimimise tagamiseks ning edasiseks jooksvaks täiendamiseks käesoleva projekti järgselt on ESTA töörühm koostanud ettepanekud Haridus- ja Teadusministeeriumile, mis on esitatud käesoleva ülevaate lisas.

LISA

RIHU 09 projekti raames koostatud (kõrg)haridusuuringute andmebaasi edasise toimimise ja kasutamisega seotud ettepanekud ja arutlusteemad

Valdkond	Praegune situatsioon	Ettepanekud edaspidiseks	Tegevused ettepanekute realiseerimiseks	Finantseerimisvõimalused, märkused
1. (Kõrg)haridusuuringute andmebaasi toimimine	Andmebaas koos vastava otsingumootoriga on RIHU 09 projekti raames loodud, võimalikud on uuringu, võtmesõna, isiku ja institutsioonipõhised päringud	Jätkata andmebaasi jooksvat täiendamist uute uuringumaterjalidega, täpsustada olemasolevaid uuringukirjeldusi (sh võimalikult paljude uuringuinstrumentide (küsimustike) lisamine), pakkuda jooksvat kasutajatuge	Uurimistegevuse pidev monitoring Eesti Sotsialteadusliku Andmearhiivi (ESTA) poolt koostöös HTM-i, kõrgkoolide, ETIS-e ja teiste uuringutega seotud institutsioonidega; andmebaasi laialdane tutvustustegevus (vt hilisemaid ettepanekuid), mis motiveeriks uurijaid ise uuringutest vastavate veebivormide kaudu teavitama; ESTA-poolse andmebaasi kasutajatoe pakkumine	Minimaalses mahus võimalik ESTA üldise tegevuse raames, efektiivse toimimise garanteerimiseks vajalik täiendav finantseering
2. Kõrg(haridus)-uuringute originaalandmete arhiveerimine ja nende <i>on-line</i> analüüsi võimaldamine	Andmearhiivis on toimimas süsteem (NESSTAR) vastava tegevuse realiseerimiseks, uuemate uuringute originaalandmeid olemas väga vähe	Jätkata läbirääkimisi uuringute tellijate, uurimisinstiitutsioonide ja uurijatega originaalandmete andmearhiivi üleandmiseks ja realiseerida andmete <i>on-line</i> analüüsi võimalus süsteemi NESSTAR põhiselt	Kontaktid uurijate ja uurimisinstiitutsioonidega, andmete jaoskasutamise põhimõtete propageerimine; NESSTAR-i võimaluste tutvustus	Minimaalses mahus võimalik ESTA üldise tegevuse raames, efektiivse toimimise garanteerimiseks vajalik täiendav finantseering (mahukaks tööks on standarditele vastavate andmekirjelduste koostamine/sisestamine)
3. Andmebaasi kasutusvõimaluste tutvustamine potentsiaalsetele kasutajatele	Seni info levinud eelkõige uuringutega seotud sotsiaalteadlaste ja HTM analüütikute seas, huviliste ring võiks olla tunduvalt laiem (sh kohalike omavalitsuste tasand)	Andmebaasi ja tema kasutusvõimaluste tutvustamine potentsiaalsete huviliste laiemale ringile	Korraldada kõrgharidusuuringute andmebaasi tutvustavad seminar(id), mis käsitleksid Eesti haridusuuringuid ja andmebaasi kasutamist (sh NESSTAR-i põhiseid <i>online-analüüside</i> võimalusi)	Korraldus võimalik ESTA ja TÜ baaasil, osalev kontingent võimalik piiritleda koostöös HTM-iga. Vajalik osalejate komandeerimiskulude katmine (lähetatavad organisatsioonid ise?).
4. (Kõrg)haridusuuringute andmebaasi tutvustuse viimine haridusvaldkonna analüüsiga seotud töötajate koolitustesse	Haridusvaldkonnas eri tasandi analüüsiga tegelevatele töötajatele toimub mitmeid mahukaid koolitusi. Pilootprojektina on andmebaasi juba tutvustatud õppeasutuste eneshinnangu koostamise nõustajate koolitusel.	Siduda (kõrg)haridusuuringute andmebaasi tutvustus haridusvaldkonna koolitustega (nt koolijuhid jne)	HTM poolt vastava väikesemahulise alateema lisamine koolituste ülesandepüstistusse (nt koos EHIS-e, KIS-i jms andmebaaside tutvustusega).	Finantseeritav koolitusprogrammide raames

Valdkond	Praegune situatsioon	Ettepanekud edaspidiseks	Tegevused ettepanekute realiseerimiseks	Finantseerimisvõimalused, märkused
5. Andmebaasi tutvustamine publikatsiooni kaudu	RIHU 09 projekti raames on ilmunud artikkel "Riigikogu Toimetistes", milles käsitletakse ka loodud andmebaasi. Vaja oleks tutvustavat kirjalikku teksti ka teistele sihtrühmadele.	Koostada andmebaasi ja haridusuuringuid tutvustav laiemale lugejaskonnale mõeldud trükipublikatsioon (nt ajakirjas <i>Haridus</i> avaldamiseks)	Publikatsiooni koostamine	Võib suures osas olla realiseeritav üliõpilaste (kraadiõppe) lõputöö(de) kaudu
6. Teavitus andmebaasi täiendustest	Puudub	Tevitada huvilisi (kõrg)haridusuuringute andmebaasi laekunud uutest uuringutest/info-materjalidest	Soovijatele postiloendi organiseerimine, mille kaudu info iga loendis registreerununi jõuab	Realiseeritav ESTA-poolselt
8. Andmebaasi põhjal rahvusvahelise info- ja andmevahetuse arendamine	Andmebaas ainult eesti keeles (va uuringute pealkirjad), uuringute tasemel olemas mõningane ingliskeelne info (põhiliselt publikatsioonid)	Koostada andmebaasi ingliskeelne versioon seoses rahvusvahelise andmevahetuse vajadusega, pöörates eelkõige tähelepanu neile uuringutele, mille kohta on ilmunud ingliskeelsed publikatsioonid või mille originaalandmed on üle NESSTAR-i <i>on-line</i> analüüsideks kättesaadavaks tehtavad (viimane nõuab täiendavaid ressursse ka konkreetsete andmefailide/tunnuste kirjelduste tõlkimiseks)	Haridusuuringute andmebaasi info tõlkimine ja selle alusel ingliskeelse paralleelversiooni koostamine. NESSTAR-i andmekirjelduste tõlkimine <i>on-line</i> rahvusvaheliseks andmekasutuseks	Ilma täiendava finantseeringuta pole realiseeritav, mõningased võimalused välisfinantseeringu taotlemiseks

Valdkond	Praegune situatsioon	Ettepanekud edaspidiseks	Tegevused ettepanekute realiseerimiseks	Finantseerimisvõimalused, märkused
<p>7. ESTA (kõrg)haridusuuringute andmebaasi seotus Eesti Teaduse Infosüsteemi (ETIS) ja Eesti Hariduse Infosüsteemiga (EHIS)</p>	<p>Otsesed seosed puuduvad, ETIS-es olevat infot on kasutatud ESTA baasi koostamisel</p>	<p>Siduda teatavas ulatuses ETIS-e ja ESTA andmebaaside info, kaaluda võimalusi ESTA ja EHIS-e seoste loomiseks</p>	<p>ETIS-e osas. esmaselt vajalikud läbirääkimised ETIS-e ja ESTA realiseerijate vahel, mille järel selguksid konkreetsed koostöövõimalused. Mõned võimalikud koostöösuunad:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ETIS-est võimalik tekitada lingid ESTA baasi kirjetele. ESTA-s võiks eriti rakendusuringute korral sisalduda tunduvalt põhjalikum kirjeldav informatsioon kui ETIS-es; kuna rakendusuringud pole seni olnud teadustegevuse hindamisel olulised ja seoses sellega on nende kohta olemasolev info ETIS-es sageli ülimalt lakooniline. 2. ETIS-e andmebaasi võib olla võimalik täiendada mõnede ESTA-s kirjeldatud uurimisprojektidega, mis ETIS-es puuduvad. 3. Elektroonilise teavitussüsteemi organiseerimine ETIS-est ESTA-le, kui süsteemi kantakse uus (kõrg)haridusvaldkonna või ka laiemalt sotsiaalteaduste-alane uurimisprojekt. 4. Lingid ESTA-st ETIS-e projektkirjeldustele. 5. ESTA võib perspektiivis pakkuda uuringuandmete on-line analüüsi, selle võimaluse olemasolu korral saab tekitada ETIS-est lingid ESTA NESSTAR-i serverile. <p>EHISE osas konkreetsed seostamisideed hetkel puuduvad (v.a. võimaliku hariduse kvaliteediindikaatorite andmebaasi (vt ettepanek 10) osas, vajalikuks võib osutuda selleteemaline arutelu</p>	

Valdkond	Praegune situatsioon	Ettepanekud edaspidiseks	Tegevused ettepanekute realiseerimiseks	Finantseerimisvõimalused, märkused
9. Haridus- ja teiste valdkondade sotsiaaluuringute ESTA-sse laekumise garanteerimine	Seni põhineb uuringuinfo ESTA-sse laekumine eelkõige ESTA-poolset initsiatiivil ja üksikutel omal algatusel ESTA tegevust toetavatel uurijatel. Samaaegselt peab vastavalt seadusandlusele (avaliku teabe seadus) riigi ja kohaliku omavalitsuse poolt poolt tellitavate uuringute info olema avalikkusele kättesaadav. Praeguse seisuga on eelkõige kättesaadav info uurimisprojekti olemasolust (riigihange, ETIS) ja temaga seotud tekstilisest väljundist (publikatsioon, uurimisraporti tekst). See info on samas ametkondlikult küllaltki hajutatud (ESTA (kõrg)haridusuuringute andmebaas püüabki seda ühe valdkonna kohta koondada). Sageli pole aruannetele lisatud uurimisinstrumente (küsimustik, vaatlusprotokoll vms), samuti on väga lünklik uuringuid puudutav kirjeldav informatsioon. Uuringu originaalandmed on teiseseks analüüsiks kättesaadavad väga vähestel juhtudel (eelkõige Eesti Statistikaameti uuringud).	Saata situatsiooni kirjeldavad kirjad eri ministereeriumide kantsleritele, kus teha ettepanek siduda sotsiaalteaduslike uuringute läbiviimiseks sõlmitavate lepingutega uuringu materjalide ja uuringuandmete (vajadusel teatava ajalise nihkega esmase analüüsi ja esmapublikatsioonide koostamise vajadusest lähtuvalt) ESTA-sse andmise kohustusega. Käesoleva projekti valdkonnaga seondub ettepanek HTM-i valitsemisala uurimislepingute osas, et uuringuraport koos meetodika kirjelduse, ankeetide ja andmestikuga antakse uuringu toimumise järgselt üle ESTA-sse, kes tagab andmete kajastamise uuringute andmebaasis ja vajadusel ka NESSTAR-is	Kirjade saatmine, andmete jaoskasutuse eeliste selgitamine, välismaiste analoogsete praktikate ja NESSTAR-i võimaluste tutvustamine	Realiseerimisel RIHU 09 projekti läbiviijate ja ESTA poolt
10. Uuringupõhiste hariduse kvaliteediindikaatorite leitavus läbi vastava andmebaasi.	RIHU 09 projekti tegevused on koondanud teatava info võimalike uuringupõhiste hariduse kvaliteedi indikaatorite kohta.	Koostada pilootprojektina uuringupõhiste (kõrg)hariduse kvaliteediindikaatorite andmebaas, mis võiks olla aluseks edasisele laiemale hariduse analüüsiks kasutatavate indikaatorite andmebaasile. Edasiselt võiks andmebaas laieneda ka teistesse avaliku sektori tegevusvaldkondadesse. Kaugemas perspektiivis saaks baasi kaudu nt arengukavade juures fikseerida niihästi olemasolevad indikaatorid kui ka tellimus uute hinnangunäitajate järele ja nende realiseerimisvõimalused (nt eri valdkondade vajadusi koondav	Kasutades RIHU 09 projekti materjale, koostada vastav andmebaas hariduse kvaliteedi võimalike indikaatorite kohta.	Sellealane pilootprojekt vajab täiendavat finantseerimist

		uuring)		
--	--	---------	--	--

Valdkond	Praegune situatsioon	Ettepanekud edaspidiseks	Tegevused ettepanekute realiseerimiseks	Finantseerimisvõimalused, märkused
11(Kõrg) haridusuuringute andmebaasi edasine jätkusuutlikkus	Reaalseks toimimiseks vajab andmebaas pidevat täiendamist. Samaaegselt on RIHU 09 projekt 2009. aasta lõpu seisuga lõppenud.	Leida võimalused ESTA edasise tegevuse finantseerimiseks andmebaasi täiendamisel ja kasutajatoe pakkumisel (vt ettepanekud (1 ja 2)	Probleemi arutelu HTM-is	
12. Eesti Sotsiaalteadusliku Andmearhiivi (ESTA) üldise jätkusuutlikkuse tagamine	ESTA tegevuse finantseerimine on viimastel aastatel põhinenud TÜ sotsiaalteaduskonna vahenditel ja riiklikul programmil "Humanitaar- ja loodusteaduslikud kogud". Paraku on sotsiaalteaduskonna toetusvõimalused seoses eelarve vähenemisega ülimalt piiratud, samuti on riikliku programmi tegevus nüüdseks lõppenud. Samaaegselt on Euroopa Sotsiaalteaduslike Andmearhiivide Nõukogu (CESSDA), mille liikmeks ESTA on, kujunemas jäigema struktuuriga andmevaldkonda ja sellealaseid standardeid koordineerivaks organisatsiooniks, mille töös osalemine nõuab suuri rahalisi ressursse nii osalisuse nõuete täitmiseks tegevuse, andmestandardite jälgimise jms valdkonnas kui ka tsentraalseks arendustegevuseks.	Lülitada Eesti Sotsiaalteaduslik Andmearhiiv (ESTA) Eesti teaduse infrastruktuuride teekaarti ja selle alusel taotleda edasisi regulaarse finantseerimise võimalusi	Läbirääkimised võimalike esitamist toetavate institutsioonidega, vastava taotluse esitamine 8.02.2010 seisuga	